

Αρχαία Ελληνικά

κατεύθυνσης

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: Αριστοτέλους Πολιτικά
(Α1,1 / Γ1,2 / γ1,3-4/6/12)

A1.

Επειδή βλέπουμε (παρατηρούμε) ότι κάθε πόλη είναι ένα είδος κοινωνικής οντότητας (ή κοινωνίας) και ότι κάθε κοινωνία έχει συσταθεί (έχει συγκροτηθεί) για την επίτευξη κάποιου αγαθού (γιατί όλοι οι άνθρωποι κάνουν τα πάντα για χάρη αυτού που θεωρούν καλό), είναι φανερό ότι όλες οι κοινωνίες έχουν ως στόχο τους (ή επιδιώκουν) κάποιο αγαθό και μάλιστα η ανώτερη απ' όλες και αυτή που κλείνει μέσα της όλες τις άλλες (έχει ως στόχο της) το ανώτερο απ' όλα τα αγαθά. Αυτή, λοιπόν, είναι η λεγόμενη πόλη ή κοινωνία πολιτική. Επειδή η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων, όπως όλα εκείνα τα πράγματα που το καθένα τους είναι ένα όλο, αποτελούμενο όμως από πολλά μέρη, είναι φανερό ότι πρέπει πρώτα να ψάξουμε να βρούμε τι είναι ο πολίτης: γιατί η πόλη δεν είναι παρά ένα πλήθος (ή σύνολο) πολιτών. Επομένως πρέπει να εξετάσουμε ποιον πρέπει να αποκαλούμε πολίτη και τι είναι ο πολίτης. Διότι και για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης (ή για τη λέξη «πολίτης») διατυπώνονται πολλές φορές διαφορετικές μεταξύ τους γνώμες: δεν υπάρχει δηλαδή μια γενική συμφωνία για το περιεχόμενο της λέξης «πολίτης». Διότι κάποιος που είναι πολίτης σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα πολλές φορές δεν είναι πολίτης σ' ένα ολιγαρχικό πολίτευμα.

B1.

ΔΟΜΗ του συλλογισμού:

1^η Προκείμενη: κάθε κοινότητα – μορφή κοινωνικής συνύπαρξης έχει συγκροτηθεί για να πετύχει κάποιο σκοπό (*πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν συνεστηκυῖαν*)

2^η Προκείμενη: η πόλη - κράτος είναι μια μορφή κοινωνικής συνύπαρξης (*πᾶσαν πόλιν κοινωνίαν τινα οὔσαν*)

Συμπέρασμα: όλες οι κοινωνίες αποβλέπουν σε κάποιο αγαθό και η ανώτερη από όλες τις κοινωνίες αποβλέπει στο ανώτερο απ' όλα τα αγαθά (*πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται, μάλιστα δέ καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ἢ πασῶν κυριωτάτη*).

Ο συλλογισμός του Αριστοτέλη αρχίζει με μια γενική πρόταση που αναφέρεται σε κοινά και γενικά θέματα και προχωρεί κατόπιν στην εξέταση των επιμέρους περιπτώσεων.

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2013

Ενδεικτικές Απαντήσεις

Ο Αριστοτέλης πίστευε ότι είναι «κατά φύσιν» να αναφερόμαστε πρώτα στα κοινά, στα γενικά θέματα και ύστερα να περνούμε στα ειδικά, στα επιμέρους ζητήματα (τά *περί ἕκαστον ἴδια*). Έτσι, λοιπόν, στην προσπάθειά του ν' αποδείξει ότι η πόλις είναι μια μορφή κοινωνικής συνύπαρξης που αποβλέπει σ' ένα αγαθό, το **τέλειο αγαθό**, και γι' αυτό ορίζεται ως η τελειότερη μορφή κοινωνίας, χρησιμοποιεί **παραγωγική συλλογιστική μέθοδο**.

Ο Σταγειρίτης φιλόσοφος ξεκινά την έρευνά του επικαλούμενος τις αισθήσεις μας, «**ὀρώμεν**». Η αντωνυμία «**τινά**» δηλώνει ότι στην ευρύτερη έννοια **κοινωνία** ανήκουν κι άλλες κοινότητες. Ο αρχικός ορισμός της πόλης είναι **ατελής**, αφού δίνεται μόνο η έννοια **γένους (κοινωνία)**. Μετά τον ορισμό **παρουσιάζεται** μια άλλη γενική πρόταση: κάθε κοινότητα έχει συγκροτηθεί για κάποιο αγαθό «**ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν**». Αυτή η πρόταση αιτιολογείται από μια παρενθετική πρόταση: **ὅλοι κάνουν τα πάντα για κάποιο αγαθό**, δηλαδή κάθε πράξη μας, καλή ή κακή, είναι σκόπιμη. Ο πολίτης με τη σειρά του συμμετέχει όχι μόνο ως μονάδα αλλά και ως ενιαίο σύνολο, και οι πράξεις του έχουν ένα στόχο, την επίτευξη του αγαθού της πόλης που ταυτίζεται με την ατομική επιδίωξη. Το «**ἀγαθόν**» είναι ο τελικός προσορισμός. Η μετοχή «**δοκοῦντος**» δηλώνει την αξιολόγηση του υποκειμένου και την ποιότητα του επιδιωκόμενου στόχου και το ρήμα «**πράττουσιν**» είναι το μέσο επίτευξης του αγαθού. Με βάση τα παραπάνω, η τεκμηριωμένη πλέον άποψή του, «**δήλον**», είναι ότι όλες οι κοινότητες αποσκοπούν σε κάποιο αγαθό ανάλογα με το χαρακτήρα τους (**τελεολογική σκέψη**).

Η πόλη, επομένως, στοχεύει στο υπέρτατο αγαθό, το «**εὖ ζῆν**», στην ευδαιμονία και γι' αυτό είναι η τελειότερη μορφή κοινωνίας. Σ' αυτό το συμπέρασμα καταλήγει ο Αριστοτέλης μετά από έναν ορισμό-χαρακτηρισμό της πόλης: η πόλη είναι ανώτερη από όλες τις άλλες κοινοτικές μορφές και τις περιλαμβάνει στους κόλπους της. Η διαφορά της πόλης από τις άλλες είναι ποιοτική «**κυριωτάτη**», αλλά και ποσοτική «**περιέχουσα πάσας τὰς ἄλλας**». Τόσο ο υπερθετικός βαθμός «**κυριωτάτη**», όσο και η επανάληψη του επιθέτου «**πᾶς**» δείχνει την ανωτερότητα της πόλης και του σκοπού που αποβλέπει. Με την αναλογία και τη διαβάθμιση των κοινοτήτων και των αγαθών τους, ο Αριστοτέλης προσπαθεί να δείξει ότι η διαφορά της πόλης δεν είναι τόσο το μεγαλύτερο μέγεθός της αλλά η ηθική αποστολή της, η ολοκλήρωση των πολιτών της, η ευδαιμονία.

B2.

Ο Σταγειρίτης φιλόσοφος, στην προσπάθειά του να διερευνήσει το είδος και την ουσία του πολιτεύματος, μετατοπίζει την έρευνά του από την πολιτεία στην εξέταση της ουσίας της **πόλης** και στο ζήτημα ορισμού του **πολίτη**. Η πόλη, το κράτος, ανήκει στην κατηγορία των «**σύνθετων**» πραγμάτων, όπως ακριβώς κι όλα τ' άλλα πράγματα που αποτελούν ένα «**ὄλον**», ένα «ὄλον» όμως που συντίθεται από έναν αριθμό διάφορων **μερών**. Το γεγονός

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2013

Ενδεικτικές Απαντήσεις

ότι το κράτος αποτελεί μια σύνθεση πολιτών δημιουργεί το ερώτημα **ποιος σ' αλήθεια πρέπει να ονομάζεται πολίτης και τι είναι στην πραγματικότητα ένας πολίτης.**

Έτσι, διερευνώντας την έννοια του πολίτη, ο Αριστοτέλης προσπαθεί ν' απαντήσει σε δύο σχετικά μεταξύ τους ερωτήματα: α) ποια είναι η φύση, η ουσία του πολίτη, β) ποιον πρέπει να ονομάζουμε πολίτη, ποια δηλαδή χαρακτηριστικά πρέπει να του αποδίδουμε. Η ανάγκη του δεύτερου ερωτήματος προκύπτει από το γεγονός ότι δεν αποδίδουν όλοι τα ίδια χαρακτηριστικά σ' αυτόν και δίνουν διαφορετική διάσταση στον πολιτικό του ρόλο ή ακόμη σε μερικά πολιτεύματα δεν είναι καν αναγκαία η ύπαρξή του («**καί γάρ ο πολίτης ἀμφισβητείται πολλάκις· οὐ γάρ τόν αὐτόν ὁμολογοῦσι πάντες εἶναι πολίτην**»). Και πράγματι, διαφορετικά κριτήρια θέτει η κάθε πόλη για να χαρακτηρίζει κάποιον πολίτη: καταγωγή, εισόδημα, επάγγελμα... Επίσης, άλλα κριτήρια χρησιμοποιούν τα δημοκρατικά πολιτεύματα κι άλλα τα ολιγαρχικά, για να αναγνωρίσουν τα δικαιώματα του πολίτη σε κάποιον, με αποτέλεσμα κάποιος, γιά παράδειγμα, που θεωρείται πολίτης σ' ένα δημοκρατικό πολίτευμα να μη θεωρείται πολίτης σε κάποιο ολιγαρχικό. Βέβαια, η έννοια του πολίτη αποκτά το πραγματικό της περιεχόμενο στο **δημοκρατικό πολίτευμα**, όπου ο πολιτικός του ρόλος δεν είναι τυπικός αλλά ουσιαστικός, αφού συμμετέχει ενεργά στη λήψη των αποφάσεων.

Είναι φανερό, επομένως, ότι πρέπει να ψάξουμε να βρούμε τη **φύση του πολίτη**, δηλαδή του μέρους, πριν αρχίσουμε την έρευνά μας για τη φύση του κράτους, δηλαδή του όλου, που είναι συντεθειμένο από τέτοια μέρη. Η αναγκαιότητα της πρότερης διερεύνησης του πολίτη («**πρότερον ὁ πολίτης ζητητέος**») βασίζεται στη θεμελιώδη αρχή του Αριστοτέλη περί του όλου και των μερών του και στην πεποίθησή του ότι προσδιορίζοντας τα μέρη θα διασαφηνίσει και το όλον. [Και σ' ένα άλλο χωρίο των Πολιτικών του ο Αριστοτέλης είχε κάνει χρήση της αξιολογικής προτεραιότητας του όλου έναντι των μερών του, προκειμένου ν' αποδείξει τη φυσική προέλευση της πόλης. Εκεί όμως η σκοπιά ήταν **γενετική** και τα μέρη της πόλης ήταν οι προηγούμενες εξελικτικές βαθμίδες, **οικία, κόμη**, ενώ εδώ είναι **αναλυτική** και τα συστατικά της πόλης είναι το έμψυχο δυναμικό της, οι πολίτες.]

Η πόλη, κατ' αρχάς, ορίζεται ως ένα **πλήθος πολιτών** («**ή γάρ πόλις πολιτῶν τι πλήθος ἐστίν**»). Ο Αριστοτέλης, ωστόσο, συμπληρώνει τον ορισμό της πόλης με την ποιοτική αποτίμηση των συστατικών του όλου και τη δυναμική που αναπτύσσεται από τη συνύπαρξή τους, αφού το όλον είναι κάτι παραπάνω από το απλό άθροισμα των μερών, είναι «**τό τῶν τοιούτων πλήθος ἰκανόν πρός αὐτάρκειαν ζωῆς**». Πόλη, επομένως, δεν είναι απλώς το άθροισμα των πολιτών που κατοικούν σ' αυτή, αλλά είναι ο ιστός που τους συνδέει και τους μετατρέπει σ' ένα ενιαίο σώμα, που δίνει νόημα και ουσία στη συνύπαρξή τους, ώστε να φτάσουν στην τελειότητά τους. Η πόλη, κατά το φιλόσοφο, αποτελεί ένα οργανικό «**συγκείμενον**», δηλαδή σύνθετο, αφού η οργάνωση των σχέσεων των πολιτών

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2013

Ενδεικτικές Απαντήσεις

με συγκεκριμένο τρόπο της δίνει οργανική υπόσταση και την κάνει ικανή να επιτελέσει ανώτερο από το ατομικό έργο. Το νέο στοιχείο που προστίθεται στον ορισμό της πόλης, πέρα από την ποσοτική διάσταση (πλήθος), είναι η ποιοτική διάσταση των πολιτών – συστατικών της πόλης, που δηλώνεται με τη χρήση της ποιοτικής δεικτικής αντωνυμίας «τοιούτων», αφού απαρτίζεται από ένα πλήθος πολιτών, οι οποίοι συμμετέχουν ενεργά στην άσκηση της βουλευτικής και της δικαστικής εξουσίας.

Το γεγονός ότι για τον ορισμό της πόλης δεν αλλάζει περίοδο, δηλώνει τη νοηματική συσχέτιση πολίτη και πόλης, όπως εύστοχα υπογραμμίζει με τη φράση του: «πολίτην ἤδη λέγομεν εἶναι ταύτης τῆς πόλεως». Επίσης, η σύνδεση του επιθέτου «ικανόν» με τον εμπρόθετο προσδιορισμό «πρός αὐτάρκειαν» σημαίνει ότι το «πλήθος τῶν πολιτῶν» δεν πρέπει να είναι τυχαίο, αλλά η σύνθεσή του να διασφαλίζει τη δυνατότητα διεκπεραίωσης όλων των ρόλων που έχει ανάγκη η πόλη για να λειτουργήσει και να φτάσει στον απώτερο σκοπό της, την αὐτάρκεια, το «εὖ ζῆν» των πολιτῶν.

B3.

Μετά τον ορισμό της πόλης, ο Αριστοτέλης προχωρά στα συστατικά στοιχεία της πόλης: **οἶκος, κώμη**, δηλώνοντας έτσι την ειδοποιό διαφορά αυτής από τις προγενέστερες και υποδεέστερες μορφές κοινωνίας. Στόχος, λοιπόν, της πόλης είναι όχι το «ζῆν», η επιβίωση που και η κώμη επεδίωκε και εξασφάλιζε, αλλά το «εὖ ζῆν». Επιδιώκει μια ανώτερη κοινωνικά και ηθικά ζωή και την τελείωση του πολίτη. Γι' αυτό πρέπει να εναρμονίζεται τέλεια το μέγεθος της πόλης και οι πόροι της. Η πόλις, το ολοκληρωμένο κράτος, **ἡ τέλεια κοινωνία**, είναι η τρίτη περίπτωση συμβίωσης ανθρώπων που προήλθε από τη συνένωση περισσότερων κωμών: η πρώτη ήταν η οικογένεια και η δεύτερη το χωριό, και η καθεμία τους ικανοποιούσε διαφορετικές ανάγκες του ανθρώπου. Η οικογένεια (**οἰκία, οἶκος**) ήταν το αποτέλεσμα του φυσικού "συνδυασμού" ἄρρενος και θήλεος, και σκοπός της ήταν η ικανοποίηση των καθημερινών αναγκών του ανθρώπου. Το χωριό (**κώμη**) ήταν η κοινωνία που σχηματίστηκε από «**πλείονας οἰκίας**» για την ικανοποίηση αναγκών ανώτερων από τις καθημερινές ανάγκες του ανθρώπου. Τέτοιες ήταν οι πνευματικότερες ανάγκες του, όπως η ανάγκη για λατρεία του θείου ή για απόδοση της δικαιοσύνης. Η τρίτη κοινωνική οντότητα ήταν η **πόλις**, ένας υψηλότερος και ανώτερος τύπος κοινωνίας. Γεννημένη από την ανάγκη των ανθρώπων να ζήσουν και να ζήσουν καλά, να υποτάξουν την ποσοτική ζωή σε μια ποιοτική βίωσή της, η πόλη υπάρχει και διατηρείται μόνο όταν είναι **αὐτάρκης**. Και μια πόλις είναι αὐτάρκης, αν η γεωγραφική της θέση της εξασφαλίζει ἀφθονα τα υλικά αγαθά και τη βοήθει στην εμπορική της ανάπτυξη, αν έχει τις απαραίτητες **αμυντικές δυνατότητες**, αν διαθέτει σύστημα **χρηστής διοίκησης** και, προπαντός, απονομής της δικαιοσύνης, επομένως αν είναι ανεξάρτητη και αν δε χρειάζεται εξωτερική βοήθεια για να καλύψει τις υλικές,

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2013

Ενδεικτικές Απαντήσεις

ηθικές, πνευματικές, κοινωνικές ανάγκες της. Η πόλις είναι το τέλος των δύο προηγούμενων μορφών κοινωνικής συμβίωσης, καθώς ικανοποιεί ακόμη πιο υψηλές, πιο «ηθικές» ανάγκες του ανθρώπου. Είναι μια κοινωνική οντότητα τέλεια, επειδή αυτή στην ουσία πέτυχε τελικά την ύψιστη αυτάρκεια είτε εν σχέσει προς τα πιο αναγκαία είτε εν σχέσει προς την *εὐδαίμονα ζωήν*.

Το επίθετο “τέλεια” σε σχέση με την ολοκλήρωση του εξελικτικού κύκλου που παρακολουθούμε, δηλαδή *οίκια, κώμη, πόλις*, δηλώνει και το τέλος της εξέλιξης, η οποία όμως δεν οδηγεί σε μια τελική φθορά, αλλά σε ολοκλήρωση /τελείωση. Η μετάβαση από τη μια μορφή κοινωνικής οργάνωσης στην επόμενη είναι μια πορεία προδιαγεγραμμένη, αφού αποτελεί μια μορφή πραγμάτωσης δυνατοτήτων. Τέλος, αξίζει να επισημάνουμε ότι οντολογικά η πόλη προϋπάρχει, γιατί είναι *φύσει* στον άνθρωπο. Η πόλη προϋπάρχει και εννοιολογικά, έστω κι αν έπεται χρονικά, όπως το όλον ως ιδέα προϋπάρχει του μέρους, που αποκτά αξία μόνο ως μέρος του όλου.

Η μετάβαση από τις πρωτόγονες μορφές ζωής στην κοινωνική συμβίωση - η ανάπτυξη της οικογένειας, της κώμης και της πολιτικής ζωής - αποτελεί *φυσική διαδικασία* για τον Αριστοτέλη και διέπεται από ανάλογη αναγκαιότητα για τη βιολογική ανάπτυξη των ειδών. Έτσι, ο Σταγειρίτης φιλόσοφος αποδεικνύει ότι η πόλη προήλθε «εκ φύσεως» χρησιμοποιώντας δύο συλλογισμούς:

Α' Συλλογισμός

1^η Προκείμενη: οι πρώτες κοινωνίες, δηλαδή η οικογένεια και η κώμη, δημιουργούνται «*φύσει*».

2^η Προκείμενη: κάθε πόλη σχηματίζεται από τις πρώτες κοινωνίες (*οίκια, κώμη*).

Συμπέρασμα: άρα, η πόλη υπάρχει εκ φύσεως.

Β' Συλλογισμός

1^η Προκείμενη: η φύση του όντος, ενός πράγματος, είναι το τέλος (η ολοκλήρωσή του)

2^η Προκείμενη: η πόλη είναι ολοκλήρωση των πρώτων κοινωνιών (*οίκιας, κώμης*).

Συμπέρασμα: άρα, η πόλη υπάρχει εκ φύσεως.

Η πόλη, λοιπόν, είναι ένα φυσικό γεγονός, όπως και οι προγενέστεροι συνεταιρισμοί των οποίων είναι κατάληξη. Η πολιτική κοινότητα δεν επιβάλλεται από κάποια εξωτερική ανάγκη, και γι' αυτό προφανώς δεν έχει ανάγκη για σύναψη συμβολαίων και συμφωνιών. Η πόλις δημιουργείται *φύσει*, γιατί είναι εσωτερική φυσική τάση του ανθρώπου. Προκύπτει από την έμφυτη ορμή του για κοινωνία, δηλαδή επικοινωνία. Ο άνθρωπος, ο οποίος μόνο μέσα στην οικογένεια μπορεί να αρχίσει να αναπτύσσεται, δεν μπορεί να φτάσει στην ολοκλήρωσή του παρά μόνο μέσα στην πόλη. Έχει από τη φύση του την τάση για το *τέλειο*, αλλά μόνος του είναι ανεπαρκής, ατελής και εξαρτημένος, είναι “*φύσει ένδεές ὄν*”, δεν μπορεί να υλοποιήσει το σκοπό του, να φτάσει στην τελειώσή του. Ο άνθρωπος ολοκληρώνεται μόνο όταν εντάσσεται στην πόλη, ακριβώς γιατί τίποτε άλλο δε

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2013

Ενδεικτικές Απαντήσεις

χρειάζεται πέρα από αυτή, αφού η πόλις είναι αυτάρκης, μπορεί δηλαδή και μόνη της να του χαρίσει το πιο μεγάλο αγαθό, που είναι το εὖ ζῆν, η ευδαιμονία. Γι' αυτό και θα επιδιώξει την ευδαιμονία μόνο μέσα στους θεσμούς της πόλης, αλλά και το ανώτερο αγαθό, που δεν έχει καμία σχέση με το Απόλυτο Αγαθό του Πλάτωνα, αλλά συνίσταται στη μετρημένη και έλλογη ζωή που τον καθιστά ικανό να ασκήσει σωστά τα κοινωνικά του καθήκοντα και του διασφαλίζει εκτίμηση, φιλία και αναγνώριση από τους ομοίους του.

B4.

Διαβάζοντας τα Πολιτικά του Αριστοτέλη συναντούμε συχνότατα τη λέξη **πόλις**. Πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι η αρχαία ελληνική αυτή λέξη δεν είχε τη σημασία που έχει η δική μας λέξη πόλη. Η αρχαία ελληνική λέξη **πόλις** αντιστοιχεί μάλλον στη δική μας έννοια «κράτος». Αυτή η πόλις - κράτος είναι στα Πολιτικά μια κοινότητα που την αποτελούν κυβερνώντες και κυβερνώμενοι, **ἄρχοντες και ἄρχόμενοι**. Είναι ένα ὅλον που το αποτελούν **μέρη**: τα μέρη αυτά δεν χάνουν μέσα στο ὅλον τη δική τους φυσιογνωμία. Ως ὅλον, λοιπόν, η πόλις - κράτος αποτελείται από ανόμοια μεταξύ τους στοιχεία: μερικά από αυτά ασκούν εξουσία, τα άλλα υπακούουν. Ως ὅλον η πόλις έχει ως στόχο της την ευδαιμονία, κι αυτή πάλι είναι το αποτέλεσμα της αυτάρκειας, της απόλυτης ανεξαρτησίας από οτιδήποτε βρίσκεται έξω από την πόλιν.

Εισαγωγή σχολικού βιβλίου, Αριστοτέλους Πολιτικά, σελίδες 178-179.

B5.

- **ἐνόραση** -> ὁρῶμεν
- **σύστασις** -> συνεστηκυῖαν, συνεστῶτων
- **κατάσχεσις** -> περιέχουσα, μετέχοντες, ὑπέχειν, μετέχειν
- **σὺγκλητος** -> καλουμένη, καλεῖν
- **κειμήλιον** -> συγκειμένων
- **σκόπιμος** -> σκεπτόμενος
- **ἄρχοντας** -> ὀλιγαρχία, ὑπάσχει, ἀρχῆς
- **ἄφαντος** -> φανερόν
- **ῥητόν** -> ὁμολογοῦσι, λέγομεν, εἰπεῖν
- **ἄφιξις** -> ἰκανόν

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2013

Ενδεικτικές Απαντήσεις

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: Θουκυδίδου Ιστοριῶν Ζ 28

Γ1.

Δεν καταγγέλλθηκε¹ (αποκαλύφθηκε), λοιπόν, από κάποιους μετοίκους και ακολούθους (υπηρέτες) τίποτα σχετικά με τις Ερμές², αλλά ότι παλαιότερα είχαν γίνει κάποιοι ακρωτηριασμοί άλλων αγαλμάτων από νεότερους χάριν αστειῆς και σε κατάσταση μέθης και επιπλέον (αποκαλύφθηκε) ότι είχε γίνει συγχρόνως τέλεση των μυστηρίων σε σπίτια για τη βεβήλωσή τους· για αυτά μάλιστα κατηγορούσαν τον Αλκιβιάδη. Και επειδή είχαν αυτά υπόψη τους όσοι κατά κύριο λόγο ήταν ενοχλημένοι με τον Αλκιβιάδη, καθώς ήταν εμπόδιο γι' αυτούς για να μην ελέγχουν το λαό με σιγουριά για τους ίδιους, και επειδή νόμισαν ότι, αν τον απομάκρυναν, θα ήταν κυρίαρχοι, μεγαλοποιούσαν και φώναζαν ότι για την κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος έγιναν και τα μυστήρια (η παρωδία των μυστηρίων) και ο ακρωτηριασμός των Ερμών και τίποτα από αυτά³ δεν έγινε χωρίς τη σύμπραξή του, χρησιμοποιώντας (φέροντας) επιπλέον ως απόδειξη την υπόλοιπη αντιδημοκρατική παρανομία του (δραστηριότητά του) στον τρόπο ζωής του.

Γ2. τινά (τινα)

ὕβριν

οὔσι(ν)

μάλα

ἐπαιτιῶ

ὑποληφθεῖσι(ν)

ἐξελῶεν (ἐξελάσσειεν)

βοᾶν

ἔσται

πεπραχθῶ

Γ3α.

- **περί τῶν Ἑρμῶν:** εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός **αναφοράς** στο ρήμα «μηνύεται»
- **ὑπὸ νεωτέρων:** εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του **ποιητικού αἰτίου** στη μετοχή «γεγεννημένοι»
- **τὰ μυστήρια:** **υποκείμενο** στο «ποιεῖται», αττική σύνταξη
- **τόν Αλκιβιάδην:** **αντικείμενο** στο ρήμα «ἐπητιῶντο»

¹ Ιστορικός ενεστώτας που μπορεί να αποδοθεί στη νέα ελληνική και ως αόριστος

² Στήλες σε διάφορα σημεία της πόλης με την προτομή του Ερμή

³ το «ὅτι» του αρχαίου κειμένου ορθότερο θα ήταν να γραφεί με υποδιαστολή «ὄ,τι» ή διάσταση «ὄ τι» για να μην υπάρξει σύγχυση με τον ειδικό ή αιτιολογικό σύνδεσμο «ὅτι»

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2013

Ενδεικτικές Απαντήσεις

- **δήμου**: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός ως γενική αντικειμενική στο «καταλύσει»
- **αὐτοῦ**: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός ως γενική υποκειμενική στο «παρανομίαν».

Γ3β.

Ο υποθετικός λόγος είναι πλάγιος με εξάρτηση από μετοχή δοξαστικού ρήματος («νομίσαντες») και απόδοση ένα δυνητικό απαρεμφάτο («ἂν εἶναι»).

Υπόθεση: «εἰ αὐτὸν ἐξελάσειαν»

Απόδοση: «ἂν εἶναι»

Για την ανεύρεση του είδους τρέπουμε τον πλάγιο λόγο σε ευθύ με αντικατάσταση του γ' προσώπου των ρηματικών τύπων σε α' και του δυνητικού απαρεμφάτου σε δυνητική ευκτική. Η μορφή του υποθετικού λόγου στον ευθύ έχει ως εξής:

Υπόθεση: εἰ αὐτὸν ἐξελάσαιμεν

Απόδοση: πρῶτοι ἂν εἶημεν (εἶμεν)

Αντιστοιχεί στο ε' είδος της απλής σκέψης του λέγοντος.

Επιμέλεια: Τσίγκλος Δ. - Λούλου Μ. - Αγιασοφίτη Δ. - Μαστροκούκου Σ.

ΣΧΟΛΙΟ

- ✓ Στο **Διδαγμένο** κείμενο, Αριστοτέλους «Πολιτικά», τα θέματα ήταν πολλά, απαιτητικά και κινήθηκαν σε ένα υψηλό επίπεδο δυσκολίας σε σύγκριση με τις προηγούμενες χρονιές. Όλα τα ζητούμενα ήταν σαφώς προσδιορισμένα και κατανοητά. Ιδιαίτερη προσοχή έπρεπε να δοθεί στην ανάπτυξη του **B2** ερωτήματος, καθώς απαιτούσε συνδυαστική σκέψη από τη μεριά των υποψηφίων, αξιοποιώντας τα κατάλληλα χωρία του διδαγμένου κειμένου.
- ✓ Πρβ. **ΣΥΓΧΡΟΝΗ βιβλιοθήκη**, «Αρχαία Ελληνικά, Αριστοτέλους Πολιτικά», Γ' Λυκείου, σσ. 1 – 2, **Ερώτημα B1**, σελ. 17, **Ερώτημα B2**, σσ. 26 – 27.
- ✓ Πρβ. **ΣΥΓΧΡΟΝΗ βιβλιοθήκη**, «Αρχαία Ελληνικά, Αριστοτέλους Πολιτικά», Γ' Λυκείου, σελ. 5, **Ερώτημα B3**, σελ. 49, σελ. 6.
- ✓ Το απόσπασμα του **Αδίδακτου** κειμένου που επιλέχθηκε ήταν ιδιαίτερος απαιτητικό σε ορισμένα σημεία και δημιουργούσε δυσκολίες στην απόδοσή του στη νέα ελληνική. Οι γραμματικές και συντακτικές παρατηρήσεις κρίνονται μέτριας δυσκολίας, ενώ η αναγνώριση του εξαρτημένου υποθετικού λόγου ήταν αρκετά προσιτή για έναν καλά προετοιμασμένο μαθητή.
- ✓ Συνολικά, τα θέματα των αρχαίων κρίνονται από τα δυσκολότερα των τελευταίων ετών. Οι πολλές παρατηρήσεις του Διδαγμένου σε συνδυασμό με τον υψηλό βαθμό δυσκολίας του Αδίδακτου δημιουργούσαν ένα ασφυκτικό πλαίσιο για τους υποψηφίους που πιθανόν να μην είχαν τον απαιτούμενο χρόνο να αναπτύξουν πλήρως τα θέματα και να ανταποκριθούν επαρκώς στις απαιτήσεις της Εξέτασης.

Σ σύγχρονο

Φ Ρ Ο Ν Τ Ι Σ Τ Η Ρ Ι Α
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ-ΘΕΤΙΚΗ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ
ΕΓΠΑ